

Sinopsis doktorskoga rada Adnana Čirgića

GOVOR PODGORIČKIH MUSLIMANA (SINKRONIJSKA I DIJAKRONIJSKA PERSPEKTIVA)

Uvod

Dijalekti crnogorskoga jezika dosta su dobro istraženi u literaturi. Neobično je i zanimljivo da unutar određenoga crnogorskoga dijalekta, upravo zetskopodgoričkoga, postoje osobitosti unutar samoga dijalekta koje možemo izdvojiti kao posebnu skupinu govora. Tema je tim zanimljivija budući da je riječ o određenim posebnostima unutar vjerske skupine, muslimanske. Doktorskim radom *Govor podgoričkih muslimana (sinkronijska i dijakronijska perspektiva)* žele se opisati te posebnosti. Valja odmah upozoriti da u naslovu musliman piše malim slovom jer je riječ o vjerskoj pripadnosti.

Specifičnosti u govoru podgoričkih muslimana sve više nestaju i taj govor počinje se izjednačavati s govorom pravoslavnih susjeda. Istraživanje je govora stoga usredotočeno na starije ispitanike (od 68 do 108 godina), posebno žene koje su manje bile u dodiru s crnogorskim književnim jezikom, ali i na iseljenički govor u Skadru i Tuzima koji je zbog kulturnih i političkih prilika bio više izoliran od ostalih govora.

U Tuzima još valja upozoriti na činjenicu da tamo nije bilo većinskoga pravoslavno govora, a i na to da je to periferni govor, a periferni govori općenito čuvaju više starine od onih u centru.

Pored snimanja govora, u radu se koristi i arhivska građa jer se i u podnaslovu naznačuje da će rad obuhvatiti sinkroniju i dijakroniju.

Suvremene relevantne spoznaje o temi

Podgorički crnogorski govor zetskopodgoričkoga dijalekta dosta je dobro istražen u crnogorskoj literaturi. Posebno se u tim opisima ističu radovi Vojislava P. Nikčevića, Mihaila Stevanovića i Pavla Ivića, ali i drugih istaknutih montenegrista. Taj govor poznaje dva silazna naglaska, kratki i dugi, čuvaju se prednaglasne i zanaglasne duljine. Jugoistočni su crnogorski govori općenito dobro istraženi i opisani, a ovaj rad nastoji opisati one govore koji se unutar toga dijalekta razlikuju pa možemo reći da čine posebnu skupinu govora.

Uže područje rada

Doktorski rad *Govor podgoričkih muslimana* jezikoslovni je rad, a uže je područje dijalektologija. Rad vodi računa o relevantnim jezikoslovnim spoznajama, prati mjerodavnu jezikoslovnju literaturu i opisuje jednu skupinu govora crnogorskoga dijalekta tako da pokazuje ne samo poznavanje dijalektologije kao grane jezikoslovlja, nego i poznavanje jezikoslovlja uopće kao struke i znanosti.

Cilj i svrha istraživanja i očekivani znanstveni prinos

Očekuje se da će rad opisati govore unutar jednoga dijalekta koji čine posebnu skupinu govora s određenim fonološkim, morfološkim, sintaktičkim i leksičkim odstupanjima. Opis se odnosi na govor vjerske muslimanske skupine unutar zetskopodgoričkoga dijalekta crnogorskoga jezika koja se ponajviše po fonološkim i leksičkim osobinama razlikuje od ostalih govora navedenoga dijalekta. Morfološka i sintaktička odstupanja manje su prisutna, ali i ta će se odstupanja opisati.

Znanstveni je prinos u otkriću nove skupine govora i uspostavljanju kriterija po kojima se može lingvistički dokazati postojanje te skupine. Pored toga, znanstveni je prinos i u tome što je to u crnogorskoj literaturi jedan od prvih sustavnijih opisa gradskoga govora. Proučavanju gradskih govora posvećuje se veća pozornost u američkoj i engleskoj dijalektološkoj literaturi, u hrvatskoj nešto slabije (opisi zagrebačkih i splitskih govora), a u crnogorskoj je literaturi takvih radova manje. Novost je doktorskoga rada *Govor podgoričkih muslimana (sinkronijska i dijakronijska perspektiva)* i u tome što je to prvi veliki rad o muslimanskim govorima u Crnoj Gori. Do sada su uglavnom istraživani muslimanski govori u Bosni i Hercegovini. To je i prva monografija koja proučava jezik podgoričke dijaspore u Skadru.

Metodološki podstupci

Predradnje za pisanje doktorskoga disertacije bile su: odabir ispitanika, odabir mjesta snimanja ispitanika (Podgorica, Tuzi, Skadar), snimanje govora. Usporedno sa snimanjem govora, istraživali su se i arhivski podatci, kako službene pismohrane, tako i rukopisi i dokumenti u privatnu vlasništvo. Odabrani su tekstovi također ušli u dijalektne opise. U radu se ne opisuje cijeli sustav govora crnogorskih muslimana, nego samo ono što je za njega specifično. To je skupina govora zetskopodgoričkoga dijalekta crnogorskoga jezika s nekim osobitostima. Na temelju snimljene, zapisane i razvrstane građe uspostavljaju se kriteriji za određivanje mjesta navedene skupine govora unutar jednoga crnogorskoga dijalekta.

Struktura rada

Rad se sastoji od Uvoda u kojem su navedene dosadanje spoznaje, metodologija te cilj istraživanja. Potom se detaljnije opisuje dvonaglasni sustav navedenih govora, pa fonetske osobitosti s posebnim naglaskom na odraz jata, postojanje glasa h, posebne umekšane suglasnike s i z itd. Slijedi poglavlje iz morfologije u kojem se posebna pozornost posvećuje tvorbi i sklonidbi prezimena, nekim padežima koji imaju specifične naglaske u usporedbi s ostalim govorima, sprezanju, nepromjenjivim vrstama riječi. Poglavlje iz sintakse ponajviše se bavi prijedložnim izrazima, kongruencijom, uporabom enklitika.

Veliko je poglavlje što se odnosi na leksik, a bit će priložen zanimljiv oveći *Rječnik karakteristična leksika*.

Posljednje je poglavlje rada zaključak u kojem se navodi po čemu se govor podgoričkih muslimana izdvaja od ostalih govora zetskopodgoričke skupine u posebnu skupinu govora.

Dodatak su radu obrasci živa govora, popis pisane građe te popis temeljne i dodatne literature.

Mentorica
Prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić

Pristupnik
Adnan Čirgić

Temeljna literatura

- Đokaj, Đerđ: Neke karakteristike govora Albanaca u Crnoj Gori i uzajamni uticaji crnogorskih i albanskih govora, Titograd 1984.
- Halliday, M.A.K.: Language as social semiotic, The social interpretation of language and meaning, London 1978.
- Ivić, Pavle: Dijalektologija srpskohrvatskoga jezika (Uvod i štokavsko narečje), Celokupna dela, knj. II., Novi Sad 1985.
- Kolenić, Ljiljana: Slavonski dijalekt, Croatica, sv. 45-46, Zagreb 1997., 101-116.
- Lisac, Josip: Hrvatska dijalektologija 1, Zagreb, 2003.
- Miljanić, Vukota i Miljanić, Akim: Prezimena u Crnoj Gori, Beograd 2002.
- Moguš, Milan: Čakavsko narječje, Zagreb 1977.
- Moguš, Milan: O problemima naše povijesne dijalektologije, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. 9, Zagreb, 1995., 11-23.
- Nikčević, Vojislav: Crnogorski jezik, Cetinje 1997.
- Nikčević, Vojislav: Neke osobnosti jezika muslimanskoga naroda u Crnoj Gori, Podgorica 2001.
- Nikčević, Vojislav: Jezikoslovne studije, Cetinje 2004.
- Peco, Asim: Adaptacija ličnih imena orijentalnog porijekla u sh jeziku, Beograd 1996.
- Pulević, Vukić: Glasovi š i ž u crnogorskoj toponimiji, Cetinje 2005.
- Stevanović, Mihailo: Istočnocrnogorski dijalekat, Beograd 1933.
- Stevanović, Mihailo: Savremeni srpskohrvatski jezik (Gramatički sistemi i književno-jezička norma), Beograd 1974.
- Šojat, Antun &ct: Zagrebački kaj, govor grada i prigradskih sanselja, Zagreb 1998.
- Trudgill, Peter: Sociolinguistics: an introduction to language and society